אגרות הראי"ה - כרך א' - אגרת כז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (תרס"ו) - יפו

נמען: מכתב גלוי לבני התורה הצעירים בארץ ישראל

הרב קוק קורא לתלמידי החכמים לצאת מן הקיפאון ולרכוש את "העט": לכתוב, לחדש ולהשפיע בספרות תורנית קבועה ואיכותית. הרב קוק מבקש מהם לקבוע לימוד מסודר בתורת הלב והמחשבה, מן המוסר ועד סתרי תורה, בלי לזנוח את ההלכה שהיא היסוד, כדי שמציון תצא תורה. הרב קוק מזהיר ממחשבות קודרות ומלימוד שטחי, וקורא לקדש את החיים ולא להתרחק מהם.

עיקרי הדברים

- לימוד אמונה ומחשבה לצד ההלכה.
- יצירה תורנית וספרותית מארץ ישראל.
- קידוש החיים ושמחה בלימוד.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

מכתב גלוי

לכבוד אחינו הצעירים האהובים תופשי התורה היושבים על אדמת הקדש, שלום.

הנני כותב לא מפני שיש לי כח לכתוב אלא מפני שכבר אין בי כח לדום. [לשתוק]

המצב שלנו הוא כ"כ[1] איום ודוקר, [כל כך מפחיד וכואב, כמו דקירה] עד שלא יתן מנוח ללב. כל מחשבה, כל עצה, מוכרחת להתפרץ בפה ובכתב, אולי נמצא עצה, אולי רוח ד' תניחנו ונשאף רוח חיים. אנחנו מוכרחים לדבר כעת דברים דוקא אמיצים, דוקא חזקים וגדולים, למרות מה שאנחנו כ"כ שפופים ודלולי כח, [כפופים וחלשים] ונדמה לנו כאילו אנחנו רק אנחנו הננו המיותרים בעולם, והכל מורים עלינו באצבעותיהם מניעים ראש ותמהים.

ואנחנו בקרבנו פנימה היש בנו רוח? הילין בנו עז? [האם שוכן בנו כוח] למה הננו הולכים כה שחים, מקומטים, נזחלים ונרעדים, [כפופים, מצומקים, מפחדים ורועדים] ואנחנו באמת הננו צריכים וחייבים להיות מלאי אומץ ונאזרים בגבורה, אין עז אלא תורה. [על פי זבחים קטז: "ה' עוז לעמו יתן" – אין עוז אלא תורה]

העולם, אפילו העברי, עם כל שפלות מצבו, בעוה"ר[2], מ"מ[3] יש בו תנועה וחיים, רק אנחנו אין אנו יכולים לנקף באצבע [איננו יכולים להזיז אצבע] להראות אות של תחיה.

שמא יאמר אדם שבגבורי-המעשה אין לנו מה לקנא, כשם שהם אינם מתגדרים במלאכתנו [אינם עוסקים במלאכתנו] כך אין לנו להתגדר במלאכתם.

אבל בגבורי-הרוח, העומדים לנגדנו בזרע חשופה [בזרוע חשופה, בכוח גלוי (על פי ישעיהו נב, י)] בשרביט של אש [כוונתו לעט ולספרות] נורא... העט כבש לו את העולם, הוא רודה במחשבות,

---

1 כ"כ - כל כך

2 בעוה"ר - בעוונותינו הרבים

3 מ"מ - מכל מקום

[הוא שולט במחשבות] ברגשי הלב, וגם במעשים, בבטחה הוא עושה דרכו, חצים שנונים ומדקרות חרב במנוחה הוא שולח.

היעלה על הדעת, שאנו רשאים לחשות ולא לקנות לנו את הזיין המודרני הזה? [הנשק המודרני הזה, כלומר העיתונות והספרות] אבל זה העט איננו "נהרא דמכיפיה מיבריך", [נהר מתברך ממקורו (ארמית, על פי בכורות נה): העט אינו מקור כוח לעצמו, אלא שואב מן המחשבה] הוא לוקח חילו מאוצר המחשבה, והמחשבה הפוריה היא באה רק מחיקור דין [מבירור מעמיק] הבא אחרי הידיעה הרחבה, תולדת הגירסא והעיון [הלימוד הבקיאות והלימוד העיוני] יחדיו כשהם מתחברים עם הרגש והחיים. ואנחנו למה לא נעשה לנו גם אנו עט, היבשו מוחותינו, חלילה? והם צריכים להיות כטל מלאים הגיון-אמת ודעת-קדש. התם כל רעיון מקרב לבנו פנימה?

ב"ה[4] הננו עוסקים בתורה, בגופי הלכות. צריכים אנחנו לשום לב, שהם הנם שערים למחשבה הפנימית ואוצר הגנוז אוצר יראת ד' טהורה, שהיא ראשית דעת ומקור חכמה.

אבותינו הגדולים הורישו לנו את האוצר הגדול והטוב בלב פנימה, בעמקי הנשמה, באר שכרוה תמיד והוסיפו עליה בכל דור ודור. ואנחנו הננו משתמשים רק מן המוכן, מספיחים ומספיחי-ספיחים, [משאריות ומשאריות של שאריות] אפילו מבלי חזר על הישנות, ומכל-שכן שאין אנחנו נזקקים להוסיף, להרחיב ולחדש, ליתן פנים להגיוני-לבבנו באופן שיהיו ראוים להשמע.

הקובלנא הזאת היא ישנה, אבל היא מוכרחת להתחדש כפרוטגמא חדשה. [כחוק חדש (יוונית)] רוח הקודש צווחת ואומרת: "ותופשי התורה לא ידעוני", [ירמיהו ב, ח] ע"כ[5] תפוג תורה, [חבקוק א, ד] "חכמת סופרים תסרח", [סוטה מט, מסימני עקבתא דמשיחא] ו"עמא דארעא אזלא ודלדלא", [ועם הארץ הולך ומידלדל (ארמית, על פי סוטה מט)] אין דובר דבר ואין מחזיק יד. לא עת חבוק ידים [על פי קהלת ג, ה] העת הזאת לנו, נושאי כלי ד'. [ישעיהו נב, יא] בידנו טובנו, הודות למי ששכן שמו בציון כי הביאנו לארץ חמדה, מקום גיא חזיון, [ירושלים (ישעיהו כב, א)] שחיי נשמות אוירה המחכים, ["אוירא דארץ ישראל מחכים" (בבא בתרא קנח)] הנותן חכמה חיים ונשמה לעם עליה.

אבל אנחנו צריכים מצדנו להתנער מעט, לשום לב לקול ד' הדופק בקרבנו בחדרי לבב פנימה. עת לעשות לד'. [תהלים קיט, קכו] אנחנו חייבים להתחיל ללכת בדרך, אשר תביאנו לרכש לנו את העט, לבצר לנו מעמד בריא בספרות קבועה והגונה ותמידית, ומתגברת בכל גווניה לטובה, באופן שנוכל באמת לקדש שם שמים ולתת כבוד לתורה, תהלה לארץ חמדתנו, והוד והדר לירושלים עיר קדשנו. העט הוא בן המחשבה, והמחשבה היא מולדת הלמוד. על כן אנחנו כולנו חייבים להתעודד בחיל עוז ואומץ, בבטחון ובגבורה פנימית, לקבע מסכת ברחבה [לקבוע לימוד מסודר ורחב] לכל המקצע הגדול של תורת הלב והמחשבה, לכל הלכות הדעות שבתורה, מתחתית המדרגה של הלמוד המוסרי היותר נמוך וקל עד רום פסגת המחשבה היותר עליונה ורוממה, עד מרום שיח קודש של רזי עליון וסתרי תורה.

אבל מאד מאד אנחנו חייבים בשמירת הסדר, וחלילה לדלג אף מדרגה קטנה, רק הכל כסדר, בדעה צלולה וגדולת הנפש, בזריזות ובמתינות, בסדר שיביאנו לדבר דברינו בשפה ברורה, נאה ומדוייקת, ודי יתן מפיו חכמה דעת ותבונה.

חלק גדול רשום ומצוין בכל יום ויום, אמנם רק חלק, כי ארבע אמות של הלכה ["אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח)] הם היסוד, עיקר כח החיים, שהכל עליו נבנה, שאמנם הוא ג"כ[6] יגדל ויפרח, יחזק וינוב, [ויצמח (על פי תהלים צב, טו)] לפי תחית המחשבה התובעת את תפקידה בחזקה, לפי המעלה הנפשית של אוצר הטוב, אוצר יראת ד' ודעת

---

4 ב"ה - ברוך השם

5 ע"כ - על כן

6 ג"כ - גם כן

אלקים אמת. הכחות הנרדמים יעורו, המחשבה תשוב ותחיה, וישוב לנו העט, הכתב והמכתב, בעזרת אלקי ישענו, העט שיחולל נפלאות בימין ד' רוממה לתת גודל לשם ד' אלקי ישראל, לאוהבי שמו והוגי תורתו. ביחוד בני הישיבות הקבועים באהלה של תורה כל ימיהם, שאין עליהם לא עול הוראה ולא טרדת הצבור, שמגמתם היא רק לעסוק בתורה, ודאי אין הפרש באיזה מקצוע שבתורה שהנם עסוקים, עליהם החובה יותר גדולה לתת כבוד לשם ד' ולירושלים עיר הק'[7] ע"י[8] קביעת מסכת בלמודים הנוגעים לדעת ד' בהרחבה, באופן שמקבוץ כולם יצמחו לנו מחברים, מחדשים, הוגי דעות וחושבי מחשבות טובות על ישראל, תורתו וארצו, עד שבהמשך הזמן ידע כל עם ד', הצמא מאד לדבר ד', שמציון תצא תורה ואורה. ולפני בא התור של מחברי ספרים יבואו לנו סופרים טובים מאמרים הגונים, ואיש יחד פני רעהו [משלי כז, יז] להיות מחדדים זה את זה ומדגילים זה לזה, [ומשבחים ומחזקים זה את זה] גם בהלכה זו של תורת הלב, הכוללת ג"כ כל חכמת ישראל, השבויה עכשיו ביד אדונים קשים, [כוונתו ל"חכמת ישראל", המחקר המדעי של היהדות, שעסקו בה חוקרים רחוקים מן התורה] ועלינו החובה לשבר בריחי ברזל, "למפתח בית האסורין דילה". [לפתוח את בית האסורים שלה (ארמית, על פי הזוהר)] אבל חלילה לנו להשתומם ולהתרחק מן החיים, אנחנו חייבים לעבוד עם החיים ובעד החיים, כדי לקדש את החיים, לרוממו ולעדנו. חלילה לנו ממחשבות קודרות ונוגות, המטמטמות את הלב ומחשיכות את הנפש. הן אינן באות כי"א[9] מלמוד של ארעי והבנה שטחית, אבל הלמוד הקבוע, השואף להגדיל את הרכוש של הידיעה, בפרט בהמקצוע הגדול של הדעה והמחשבה צריך שיעודד את הנפש וישמח את הלב.

"נקרא רע אהוב, אוהב את המקום, [אבות ו, א] אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות".

נקוה שגם דברים מעטים שהם יוצאים מן הלב, ההומה והבוער, יכנסו אל הלב ויעשו פריהם. נסתפק בהתחלה קטנה, נדבר, נעורר, נכתוב, "זמר בכל יום, זמר בכל יום", [חזור בכל יום, חזור בכל יום (סנהדרין צט)] "אבנים שחקו מים". [איוב יד, יט; כך דרש רבי עקיבא כשהחליט ללמוד תורה (אבות דרבי נתן ו)]

אך הבו לנו לבבות, "הבו האור הצפון". [תנו את האור הגנוז] נאמר לציון קומי אורי כי בא אורך, [ישעיהו ס, א] וכבוד ד' עליך יזרח. ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דורשיך ד'. [תהלים ט, יא] ד' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. [ישעיהו מב, כא] כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים. כי לא יטוש ד' את עמו בעבור שמו הגדול, [שמואל א יב, כב] כי הואיל ד' לעשות אתכם לו לעם.

עבדכם אסיר התקוה [זכריה ט, יב] לכבוד ציון ומקראיה [לכבוד ציון ומקומות כינוסיה (על פי ישעיהו ד, ה)] ולשלום למודי ד' בניה בוניה,

אברהם יצחק הכהן קוק

עבד לעם קדוש על אדמת הקדש פה עה"ק[10] יפו והמושבות, תובב"א[11].

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

7 הק' - הקטן

8 ע"י - על ידי

9 כי"א - כי אם

10 עה"ק - עיר הקודש

11 תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן